พัฒนาการของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

THE DEVELOPMENT OF PIPHAT MON ENSEMBLE IN MUANG DISTRICT, SUPHAN BURI PROVINCE

จักกฤษณ์ วัฒนากูล*

JAKKRIT WATTANAKOOL

(Received: November 6, 2020; Revised: January 5, 2021; Accepted: February 22, 2021)

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ในการบรรเลง และรูปแบบการพัฒนาวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าบทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์มอญในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานศพ เป็นการบรรเลงเพื่อสร้างความไพเราะในช่วงเวลาที่เว้นว่างจากพิธีกรรมภายในงาน เพื่อไม่ให้เกิดความเงียบเหงาและผ่อนคลายความโศกเศร้า หลังจากเสร็จพิธีสงฆ์ในช่วงกลางคืนแล้ววงปี่พาทย์มอญจะบรรเลงไปจนถึงเวลาสี่ทุ่ม และช่วงเช้ามืดของวันใหม่จะเริ่มบรรเลงในเวลาตีห้า ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทและค่านิยมวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมืองสุพรรณบุรีที่ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน รวมถึงการพัฒนาวงปี่พาทย์มอญในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบัน เช่น ใช้หลอดไฟฟ้า (LED) ประดับตกแต่งตามลักษณะของเครื่องดนตรี และยกระดับการตั้งเครื่องปี่พาทย์โดยใช้ขาตั้งและผ้าม่านคลุมในรูปแบบสีสันสวยงาม รวมถึงการแต่งกายที่มีการปรับเปลี่ยนตามวันเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของงานนั้น ๆ และมีการปรับเปลี่ยนหน้ากลองมาใช้วัสดุหนังแก้วแทนหนังสัตว์เพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ซึ่งรวมไปถึงการแสดงความสามารถการตีเปิงมางคอกเพื่อแสดงลีลาทักษะของคนเครื่องหนังว่าดึงดูดผู้ชมภายในงานได้มากเพียงใดเพราะนั่นคือการนำมาซึ่งชื่อเสียงของวงปี่พาทย์มอญ

คำสำคัญ : พัฒนาการ วงปี่พาทย์มอญ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

* สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาดุริยางคศิลปศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Music Education Department, Faculty of Art Education, Bunditpatanasilpa Institute

Abstract

This academic article aims to study the role and the development patterns of Piphat Mon Ensemble in Muang District, Suphan Buri Province from the past until the present. The findings shows that the role of Piphat Mon Ensemble playing in funeral rites is to create artistic melodic atmosphere during the Intermission time from the official rite with a purpose to reduce the feeling of loneliness and relieve sorrow. After the monks' night rite ends, Piphat Mon Ensemble plays until 10 pm. and starts playing again around 5 am at dawn of the next day. It is the role and traditional ritual of Piphat Mon Ensemble in Muang District, Suphan Buri Province that has been usually practiced for long time. Nowadays there are also some modified patterns of the Piphat Mon Ensemble such as using LED lights to decorate the musical instruments and setting the instruments in the Ensemble higher by using the stands with beautiful and colorful curtain decoration and nice costumes of the musicians which are changed daily to suit each funeral context. Moreover, synthetic leather is used as the skin top surface of the drum instead of the genuine leather to save cost. In addition, there is a show called Poeng Mangkok instrument which is a performance to show off how skillful the drum player is to draw the audience's attention. This performance will bring reputation and fame to the band.

Keywords: Development, Piphat Mon Ensemble, Muang District, Suphan Buri Province

บทนำ

มนุษย์รังสรรค์ดนตรีขึ้นจากความรู้สึกนึกคิดภายในและถ่ายทอดผ่านทางอารมณ์ โดยใช้จินตนาการเป็นสารัตถะ สิ่งนั้นเราเรียกว่าศิลปะทางดนตรี มีไว้เพื่อเป็นเครื่องตอบสนองความต้องการทางจิตใจและอารมณ์ การใช้ชีวิตประจำวันของคนไทยแต่เดิมนั้น มีดนตรีเป็นส่วนประกอบทุกประเพณีเพื่อช่วยสร้างความกลมกลืนให้แก่สังคม โดยส่งผลให้ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณนั้น เป็นประเพณีที่ถูกจัดขึ้นโดยสมบูรณ์แบบตามคติความเชื่อที่คนไทยมีมาแต่โบราณ เช่น เมื่อคนเจ็บใกล้ตายตามประเพณีโบราณญาติของผู้เสียชีวิต

จะนำพระพุทธรูปมาไว้ใกล้ ๆ คนเจ็บ หรือนิมนต์พระสงฆ์มานั่งใกล้ ๆ เพื่อเป็นเครื่องนำทางให้ผู้ที่ใกล้เสียชีวิตไปสู่ภพภูมิที่ดีตามความเชื่อแต่โบราณ เมื่อสิ้นใจแล้วนั้นขึ้นอยู่กับความประสงค์ของลูกหลานว่าจะนำร่างผู้เสียชีวิตไปตั้งบำเพ็ญกุศลที่บ้านหรือที่วัด (พวงผกา คุโรวาท, 2539, น. 149) และไม่ให้งานนั้นถูกจัดขึ้นแบบเงียบเหงา การมีเครื่องประโคมในงานถือว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องขยายเสียงรวมถึงการละเล่นต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ ลิเก ดอกไม้เพลิง และปี่พาทย์มอญ

จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทยเชื้อสายมอญพบว่าชาวมอญนั้นเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยพระมหาธรรมราชาโดยได้มีการอพยพทั้งหมดถึง 11 ครั้ง จนกระทั่งมาถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนมากเป็นการหนีพม่าเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร โดยมีการตั้งถิ่นฐานอยู่โดยรอบเขตพระนครและมีหน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ดูแลช้าง ดูแลเรือ เป็นต้น เมื่อชาวมอญกลุ่มนี้มีหน้าที่ตำแหน่งที่มั่นคงแล้ว จึงได้ติดต่อชักชวนเพื่อนชาวมอญที่กระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ เข้ามาอยู่ด้วยกัน จึงส่งผลให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ที่ชาวมอญได้นำเข้ามา หนึ่งในนั้นคือวัฒนธรรมด้านดนตรีเป็นสิ่งหนึ่งที่ชาวมอญได้นำติดตัวเข้ามาในสยามประเทศจนได้รับพระราชทานนามสกุล เช่น ปี่ไพเราะ ดนตรีเจริญ ดนตรีเสนาะ เป็นต้น (สมเกียรติ หอมยก, 2546, น. 4-5) จึงทำให้วงปี่พาทย์มอญมีการถ่ายทอดจากบรรพชนที่มีความรู้ความสามารถตั้งแต่อดีตสู่ยุคปัจจุบัน จนทำให้มีบทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรมประเพณีไทยสืบเนื่องมา ปี่พาทย์มอญกับงานศพถือเป็นธรรมเนียมที่คนไทยส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน จนอาจกล่าวได้ว่าเมื่อได้ยินเสียงฆ้องเสียงตะโพนมอญดังมาจากหมู่ไหนหรือวัดไหนก็ตามเป็นที่รู้กันว่าต้องมีงานศพ ฉะนั้นเสียงปี่พาทย์มอญที่บรรเลงเพื่อสร้างบรรยากาศและเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ามีงานศพเกิดขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในประเพณีงานศพ จากการศึกษาวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าเดิมทีนั้นวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีมีทั้งหมด 18 คณะ และมีเพียง 4 คณะที่เกิดขึ้นก่อนปีพุทธศักราช 2500 (รังสรรค์ บัวทอง, 2547, น. 35) ซึ่งจากบริบทของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มหนึ่งที่มีแนวโน้มในการยอมรับค่านิยมของคนอีกกลุ่มหนึ่งไปปฏิบัติจนเกิดเป็นการพัฒนาไปได้อย่างหลากหลายรูปแบบซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่

1) วงปี่พาทย์ที่ได้กล่าวถึงทั้ง 18 คณะมีการพัฒนามาจากวงปี่พาทย์เครื่องไทยมาก่อน

2) นักดนตรีไทยที่ประกอบอาชีพนักดนตรีอิสระเมื่อเริ่มสั่งสมประสบการณ์ในการออกงานมากขึ้นหรือเป็นที่ยอมรับของคนในวงการดนตรีไทยและสังคมในคนหมู่มากจึงเริ่มผันตัวเองจากลูกวงมาเป็นโต้โผ

3) นักดนตรีที่เป็นลูกศิษย์ในบ้านดนตรีบ้านใดบ้านหนึ่ง เมื่อเริ่มสั่งสมประสบการณ์ในด้านดนตรีไทยมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับของคนในวงการดนตรีไทยจึงขออนุญาตครูดนตรีไทยที่ตนเรียนอยู่ออกมาสร้างเครื่องปี่พาทย์มอญของตนเอง

4) นักดนตรีสากล (แตรวง) เดิมนั้นประกอบอาชีพรับจ้างเป่าแตรวงในงานมงคลต่าง ๆ แต่มีความสนใจในด้านดนตรีไทยด้วยจึงริเริ่มที่จะสร้างวงปี่พาทย์มอญเพื่อเป็นการพัฒนาฝีมือและเป็นการสร้างรายได้เพิ่มอีกหนึ่งช่องทาง

ปัจจัยทั้งสี่ข้อที่ผู้เขียนได้กล่าวมานี้ ล้วนแล้วเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการศึกษาบทบาทหน้าที่ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมงานศพของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี รวมถึงความเปลี่ยนแปลงรูปแบบและการพัฒนาวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้เขียนจึงศึกษาบริบทของวงปี่พาทย์มอญ และแบ่งหัวข้อย่อยในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่การบรรเลงประกอบพิธีงานศพของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในยุคปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมในยุคปัจจุบัน

1. บทบาทหน้าที่การบรรเลงประกอบพิธีงานศพของปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีในยุคปัจจุบัน

บทบาทหน้าที่ของปี่พาทย์มอญในการบรรเลงประกอบพิธีงานศพเกิดขึ้นครั้งแรกในงานพระบรมศพสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ในปีพุทธศักราช 2405 ซึ่งเป็นพระมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เจ้าอยู่หัว นั่นคงเป็นอีกเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีนิยมเข้าใจไปในคราวเดียวกันว่างานศพจะต้องมีปี่พาทย์มอญ (วีระ พันธุ์เสือ, 2558, น. 33) แต่ในยุคปัจจุบันบทบาทหน้าที่ในการบรรเลงประกอบพิธีงานศพของปี่พาทย์มอญจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นเกิดความเปลี่ยนแปลงจากเดิมไปมากดังที่ผู้เขียนสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 บทบาทหน้าที่ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม แต่เดิมทีนั้นวงปี่พาทย์มอญมีหน้าที่ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานศพเพื่อผ่อนคลายความโศกเศร้า ความเงียบเหงาภายในงานและช่วงเวลาที่เว้นว่างจากพิธีกรรม ซึ่งเรียกกันว่าประโคมโดยบทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์มอญเริ่มตั้งแต่พิธีรดน้ำศพจนกระทั่งยกศพใส่ในโลง ในช่วงนี้ปี่พาทย์มอญมีหน้าที่บรรเลงเพลงโศกเศร้าเพื่อให้เข้ากับบรรยากาศภายในงาน แต่ในปัจจุบันปี่พาทย์มอญหลาย ๆ คณะได้บรรเลงเพลงที่แตกต่างจากเดิม เช่น ในช่วงรดน้ำศพจนกระทั่งยกศพถ้าผู้วายชนม์เป็นผู้หญิงจะบรรเลงเพลงค่าน้ำนม หรือเพลงลูกทุ่งในจังหวะช้า ๆ ที่มีเนื้อหาของเพลงเกี่ยวข้องกับแม่ผู้ให้กำเนิด หากผู้วายชนม์เป็นผู้ชายจะมีการแต่งเนื้อร้องขึ้นมาใหม่แล้วนำชื่อผู้วายชนม์มาใส่ไปในเนื้อร้องนั้นด้วยเพื่อเป็นการให้เกียรติแก่ผู้วายชนม์รวมถึงให้เข้ากับสถานการณ์และเหตุการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับ สมควร คล้ายสุบรรณ (2563, 12 ตุลาคม) กล่าวว่า “ถ้าเราเล่นเพลงมอญจากที่โบราณเคยเล่นไว้หรือประโคมไปเรื่อย ๆ เจ้าภาพหรือเจ้าของงานอาจจะฟังไม่รู้เรื่อง เราจึงปรับปรุงวิธีบรรเลงในรูปแบบใหม่เพื่อให้ทันยุคทันสมัย สามารถสื่อสารเนื้อหาของการบรรเลงไปยังเจ้าภาพและเขาจะได้ฟังการบรรเลงรู้เรื่องด้วย” จากนั้นเป็นการบรรเลงเพื่อการประโคมศพไปเรื่อย ๆ ต่อจากพิธีการที่กล่าวมาข้างต้นคือในช่วงเวลาที่เว้นว่างจากพิธีการต่าง ๆ ตามที่เจ้าภาพได้กำหนด แต่เดิมนั้นการบรรเลงเพื่อการประโคมศพเป็นเพลงมอญที่ใช้ในการทำบุญทั่วไปมาบรรเลง ทั้งที่เป็นเพลงประโคมและเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางด้านศาสนา โดยเป็นเพลงอัตราสองชั้นและเพลงเร็วต่าง ๆ มาใช้บรรเลง แต่ในปัจจุบันใช้วิธีการบรรเลงเพลงลูกทุ่งสลับกับเพลงประโคมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แขกผู้ที่มาร่วมงานรวมถึงคณะแม่ครัวได้ฟังเพลงที่สามารถบรรเลงเข้าใจง่ายขึ้น

มนตรี คงดนตรี (2563, 15 ตุลาคม) กล่าวว่า “ปี่พาทย์มอญในสมัยนี้มีการสร้างหรือเกิดขึ้นมาใหม่มากมาย ฉะนั้นการบรรเลงจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องมีการแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอดและทำให้เรามีงานเยอะ ๆ เราจึงต้องมีการบรรเลงเพลงลูกทุ่งใหม่บ้างเก่าบ้างตามที่ผู้ฟังรู้จัก เมื่อผู้ฟังรับฟังแล้วเข้าใจ ชอบใจ ถือว่าประสบความสำเร็จในการบรรเลงในสมัยนี้” เมื่อถึงเวลาสวดพระอภิธรรมจะมีการบรรเลงรับพระด้วยเพลงเร็วมอญในอัตราชั้นเดียวต่าง ๆ เมื่อพระสงฆ์นั่งสู่อาสนะแล้วประธานในพิธีจึงเริ่มจุดธูปเทียนเพื่อเป็นการสักการะพระพุทธ ปี่พาทย์จึงบรรเลงเพลงประกอบการจุดธูปเทียนหรือเรียก อีกอย่างหนึ่งว่าเพลงกราวรำมอญ หลังจากเสร็จสิ้นในพิธีสวดพระอภิธรรมแล้ว ปี่พาทย์มอญจึงบรรเลงเพลงเร็วมอญในอัตราชั้นเดียวในเพลงต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งพระอีกครั้งหนึ่ง ถ้าเป็นวัด

ในเขตอำเภอเมืองหรือเขตกรุงเทพฯ เมื่อเจ้าหน้าที่วัดมาปิดศาลาถือว่าการบรรเลงในช่วงคืนนี้สิ้นสุดลง แต่หากเป็นวัดตามนอกเมือง ปี่พาทย์มอญจะมีหน้าที่บรรเลงไปจนถึงเวลา 22.00 น. จึงสิ้นสุดวัน เมื่อถึงเวลาเช้าวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันฌาปนกิจศพการบรรเลงจะเริ่มขึ้นในเวลา 05.00 น. และบรรเลงเพลงลูกทุ่งสลับกับเพลงมอญอย่างนี้ไปจนถึงเวลาฌาปนกิจศพจึงถือว่าเป็นอันเสร็จพิธี

1.2 บทบาททางประเพณีและการบรรเลงเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศในงาน คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ประเพณีไทยแต่โบราณเกือบทุกประเพณีนั้นต้องมีดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของการจัดงานเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ซึ่งบรมครูดนตรีไทยแต่โบราณได้กำหนดแบบแผนระเบียบวิธีการบรรเลงเพลงมอญเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ทั้งในงานมงคลและอวมงคล และสื่อถึงความหมาย ดังนี้

เพลงเชิญเป็นเพลงหนึ่งที่อยู่ในพิธีกรรมเพื่อการประโคมสื่อความหมายว่าเป็นการบรรเลงเพื่อเชิญหรือเพื่อแจ้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ทราบว่าจะมีการจัดงานมงคลหรือบำเพ็ญกุศลจึงขออัญเชิญลงมาเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่งานเพื่อให้งานที่จัดขึ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเพลงเชิญที่ใช้บรรเลงนี้แต่เดิมนั้นใช้บรรเลงได้ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล

เพลงประจำวัด สื่อความหมายว่าบรรเลงเพื่อเชิญสิ่งศักดิ์ที่สิงสถิตอยู่บริเวณวัดโดยการบรรเลงในรูปแบบนี้ นักดนตรีไทยเรียกติดปากกันว่า “ประโคม” ซึ่งเป็นการบรรเลงเพลงไทยสำเนียงมอญสอดแทรกไปเรื่อย ๆ ในช่วงเวลาที่เว้นว่างจากการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพลงประจำวัดนี้คนมอญใช้บรรเลงที่วัดเท่านั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับนักดนตรีไทยที่บรรเลงปี่พาทย์มอญใช้เพลงประจำวัดนั้นบรรเลงเฉพาะที่วัดเช่นกัน แต่มีข้อแตกต่างกันที่ว่าชาวมอญนั้นใช้เพลงประจำวัดบรรเลงได้ทั้งงานมงคลและอวมงคล รวมถึงครูดนตรีไทยในอดีตยังได้บรรจุเพลงประจำวัดอยู่ในเพลงชุดย่ำค่ำและเพลงชุดย่ำเที่ยง ซึ่งนักดนตรีไทยได้ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันและนิยมใช้เพลงชุดย่ำค่ำ เพลงชุดย่ำเที่ยงบรรเลงกันเรื่อยมาจนกล่าวได้ว่าเป็นประเพณีนิยมของนักดนตรีไทย

เพลงประจำบ้านสื่อความหมายว่าเป็นการบรรเลงเพลงที่ใช้บรรเลงประโคมในการบำเพ็ญกุศลที่บ้าน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นสิริมงคลรวมทั้งใช้ประโคมในโอกาสเดียวกันกับเพลงประจำวัด คือ ในช่วงที่เว้นว่างจากพิธีกรรมต่าง ๆ แต่เพลงประจำบ้านมีข้อจำกัดในการบรรเลงน้อยกว่าเพลงประจำวัด คือ สามารถใช้บรรเลงที่วัดได้ ซึ่งปัจจุบันนักดนตรีไทยแบ่งโอกาสในการบรรเลงเพลงประจำบ้านเป็น 2 ช่วงด้วยกัน คือ (1) หลังจาก

พระสวดอภิธรรมเป็นการบ่งบอกว่าหมดเวลาของการบรรเลงสำหรับคืนนี้ (2) บรรเลงช่วงวางดอกไม้จันทน์ก่อนถึงเวลาประชุมเพลิงจริง

1.3 การบรรเลงเพื่อให้ความสนุกสนานในยุคปัจจุบัน การเรียนและการฝึกหัดดนตรีไทยในสมัยก่อนนั้นมีจุดประสงค์เพื่อการนำไปใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง ครอบครัว ครูผู้สอนจึงเน้นการต่อเพลงประเภทเพลงในพิธีการ เช่น เพลงชุดโหมโรงเช้า เพลงชุดโหมโรงเย็น เพลงชุดย่ำค่ำ เพลงชุดย่ำเที่ยง เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน และเพลงมอญทั่วไปที่ใช้ในการประโคม เป็นต้น ซึ่งเพลงที่กล่าวมาทำให้นักดนตรีไทยในสมัยก่อนใช้ฝึกประสบการณ์และสามารถนำไปต่อยอดในเพลงต่าง ๆ ที่ใช้ในงานได้ โดยที่นักดนตรีไทยจะนำประสบการณ์ที่ได้รับในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปบูรณาการใช้กับงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในอดีต เนื่องจากกระแสสังคมในยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงทำให้นักดนตรีไทยในยุคปัจจุบันนั้นต้องมีการพัฒนารูปแบบการบรรเลงให้เข้ากับกระแสสังคมเพื่อให้ทันยุคทันสมัยและตอบสนองผู้บริโภคได้อย่างตรงตามวัตถุประสงค์ บางทีต้องยอมรับว่าการจัดงานศพในยุคปัจจุบันนั้น การบรรเลงปี่พาทย์มอญเพื่อสร้างบรรยากาศในงาน เดิมทีใช้เพลงมอญเพื่อการประโคมอย่างเดียวกำลังจะหมดความสำคัญและเลือนหายไป เพราะผู้บริโภคในสถานการณ์ปัจจุบันนั้นขาดความเข้าใจในบริบทของวงปี่พาทย์มอญ สอดคล้องกับ มานพ รัศมี (2563, 12 ตุลาคม) กล่าวว่า “การที่ต้องบรรเลงเพลงลูกทุ่งนั้นเพราะต้องตามใจผู้ว่าจ้าง เพราะในปัจจุบันเจ้าภาพส่วนใหญ่ฟังเพลงมอญที่บรรเลงในงานศพไม่เป็น ส่วนมากจ้างปี่พาทย์มอญมาเพื่อให้สร้างความสนุกสนานและผ่อนคลายความโศกเศร้า ซึ่งผิดกับในอดีตที่จ้างปี่พาทย์มอญมาเพื่อใช้ประโคมอย่างเดียวอีกอย่างหนึ่งหลาย ๆ วงก็บรรเลงกันแต่เพลงลูกทุ่ง ซึ่งมันกลายเป็นประเพณีนิยมที่ใช้ในปัจจุบันไปแล้ว ถ้าเราไม่บรรเลงเพลงตามใจเจ้าภาพก็คงไม่มีใครมาจ้าง”

ด้วยการพัฒนาบทบาทหน้าที่การบรรเลงประกอบพิธีงานศพของวงปี่พาทย์มอญจังหวัดสุพรรณบุรีในยุคปัจจุบันทำให้เจ้าของวงปี่พาทย์มอญคณะต่าง ๆ หาแนวทางการสร้างสรรค์การบรรเลงตามประเพณีนิยมในรูปแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของงานเกิดความประทับใจและเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักดนตรีไทยในจังหวัดสุพรรณบุรีด้วยกัน อีกประการหนึ่งคือนอกจากความพึงพอใจของผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของงานแล้วยังทำให้ปี่พาทย์มอญยังคงมีบทบาทอยู่คู่กับสังคมในจังหวัดสุพรรณบุรีทั้งยังเป็นรายได้หลักของนักดนตรีไทยอีกหลาย ๆ ครอบครัวเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีต่อไป

2. รูปแบบการพัฒนาวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมในยุคปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและการพัฒนาวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จากการศึกษาข้อมูลรวมถึงการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่าปัจจุบันนี้ ปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็น 30 คณะ เนื่องด้วยสภาพเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้นักดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีต้องมีการดิ้นรนเพื่อความเป็นอยู่ของตนเองรวมทั้งคนในครอบครัวที่ดีขึ้น เมื่อมีวงปี่พาทย์มอญเพิ่มจำนวนมากขึ้นจากเดิม แน่นอนสิ่งที่ตามมานั้นคือการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการทางสังคมให้กับผู้ว่าจ้างเกิดความความพึงพอใจ รู้สึกประทับใจในรูปแบบต่าง ๆ ในการพัฒนาดังต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาในด้านการปรับรูปแบบโครงสร้างของวงปี่พาทย์มอญ แต่เดิมนั้นวงปี่พาทย์มอญในสมัยโบราณที่ใช้ในงานมงคลหรืองานอวมงคลมีเพียงเครื่องดนตรีตามจำนวนที่เจ้าภาพต้องการเท่านั้น เมื่อปีพุทธศักราช 2495 นายฮง สุนทรวิภาต เจ้าของกิจการปี่พาทย์มอญคณะณรงค์ศิลป์ได้สร้างรางระนาดเอกและรางระนาดทุ้มขึ้นมาแบบใหม่ ซึ่งใช้ชื่อเรียกรางชนิดนี้ว่ากระแต โดยมีจุดประสงค์เพื่อมาใช้แทนรางระนาดเอกและรางระนาดทุ้มแบบเดิม รวมถึงเพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ขึ้นในวงการปี่พาทย์มอญในขณะนั้น ผู้ออกแบบรางกระแตนี้คือครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ต่อมาทำให้ปี่พาทย์มอญคณะบัวทองนำความคิดริเริ่มจากรางกระแตนี้พัฒนาสู่รางหงสา ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับฆ้องมอญทำให้รางหงสานี้ได้รับความนิยมเป็นอันมากตามลำดับ และมีวงปี่พาทย์มอญหลาย ๆ คณะได้สร้างรางหงสาตามแบบอย่างวงปี่พาทย์มอญบัวทอง

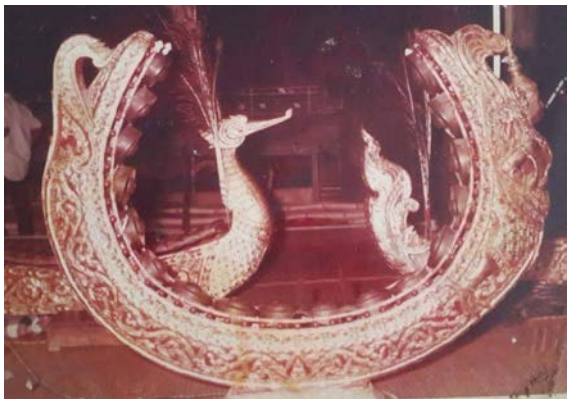

ภาพที่ 1 รางหงสาและฆ้องมอญในวงปี่พาทย์มอญ
ที่มา : ธนู วิสุทธิวงศ์ (2515)

นอกจากนี้ยังมีการนำหางนกยูงมาประดับบริเวณส่วนบนของเครื่องดนตรีไทยในวงปี่พาทย์มอญในแต่ละชนิดเพื่อเพิ่มความสวยงาม และเมื่อถึงเวลาเคลื่อนย้ายศพจากศาลาไปสู่เมรุ ทางวงปี่พาทย์มอญยังมีการบริการเครื่องประโคมเพื่อเป็นการบริการให้แก่ผู้ว่าจ้าง เช่น บรรเลงวงปี่ชวากลองแขกหรือแตรวง โดยมีการเล่นเพลงโศกเศร้าเพื่อช่วยเสริมสร้างขบวนแห่ศพนั้นให้สมเกียรติ ความยิ่งใหญ่ทำให้เกิดความเหมาะสมกับงานของผู้ว่าจ้าง จึงสามารถเรียกได้ว่าตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2515 จนถึงปัจจุบันถือเป็นยุคทองแห่งวงการปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อมาการพัฒนาวงปี่พาทย์มอญ ในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาเรื่อย ๆ โดยนายธนู วิสุทธิวงศ์ เจ้าของกิจการปี่พาทย์มอญคณะประคองศิลป์ ได้นำแนวคิดสร้างสรรค์มาจากการประดับไฟฟ้าในสถานที่ราชการแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี คือ หอคอยบรรหาร แจ่มใส ที่ตั้งอยู่ในใจกลางเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีที่ประดับไปด้วยไฟสวยงาม ธนู วิสุทธิวงศ์ (2563, 5 ตุลาคม) กล่าวว่า “วันหนึ่งไปทำธุระในตลาดกับภรรยา ระหว่างนั่งรอภรรยาทำธุระก็เหลือบไปเห็นหอคอยท่านบรรหารที่ประดับไฟสวยงาม เกิดความคิดว่าถ้านำไฟเหล่านี้มาประดับเครื่องดนตรีไทยบ้างน่าจะเกิดความสวยงามแปลกตาดี” ด้วยความคิดริเริ่มของนายธนู วิสุทธิวงศ์ จึงทำให้วงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เกิดความเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการพัฒนาอีกหลายอย่างดังที่จะได้นำเสนอต่อไปนี้

2.2 ใช้หลอดไฟฟ้า (LED) นำมาประดับตามรูปลักษณะเครื่องดนตรีไทยเกือบทุกชนิดภายในวงปี่พาทย์มอญ ได้แก่ รางระนาดเอก รางระนาดทุ้ม รางระนาดเอกเหล็ก รางระนาดทุ้มเหล็ก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก แผงเปิงมางคอก ตะโพนมอญ กระจังโหม่ง รวมถึงป้ายชื่อคณะปี่พาทย์มอญ เมื่อนำประกอบติดตั้งตามรูปลักษณ์แล้วเมื่อเปิดใช้งานทำให้เกิดแสงสว่างตามรูปลักษณะของเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ทำให้เกิดความสวยงามและดูเป็นที่ตื่นตาตื่นใจแก่ผู้พบเห็นภายในงานนั้น ๆ เมื่อว่าจ้างวงปี่พาทย์ที่มีการพัฒนาในรูปแบบนี้ไปประดับเกียรติแก่ผู้วายชนม์แล้วทำให้ผู้ว่าจ้างเกิดความพึงพอใจ จึงถือว่าเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาวงปี่พาทย์มอญในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความแตกต่างจากในอดีตโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ว่าจ้างเกิดความประทับใจรวมถึงเกิดการยอมรับและเห็นเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 2 วงปี่พาทย์มอญคณะประคองศิลป์
ที่มา : ธนู วิสุทธิวงศ์ (2562)

2.3 การแต่งกายของนักดนตรี ถือเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นนักดนตรีไทย ตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบันนั้นนักดนตรีไทยมีการแต่งกายตามยุคตามสมัยตลอดมา จนเกิดเป็นค่านิยมสำหรับสังคมของชาวดนตรีไทยที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมดนตรีไทยอย่างมีศิลปะ แต่เดิมทีนั้นคนไทยมีลักษณะนิสัยอ่อนน้อม ถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณา การแต่งกายก็เป็นเครื่องอย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงมารยาททางสังคมให้มีความเหมาะสมกับงานที่ไปบรรเลงและถูกต้องตามกาลเทศะรวมถึงเป็นการให้เกียรติกับผู้ว่าจ้าง การแต่งกายเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของนักดนตรีไทยนั้นต้องอาศัยปัจจัย ดังนี้ ใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่สะอาดพร้อมใช้งานและแต่งด้วยความเรียบร้อยเสมอ เพื่อให้ผู้ว่าจ้างเกิดความเชื่อมั่นในอาชีพ ในสมัยก่อนนั้นนักดนตรีไทยที่มีอาชีพรับจ้างเล่นดนตรีไทยเพียงอย่างเดียวจะมีฐานะค่อนข้างยากจนจึงขาดกำลังทรัพย์ที่จะหาซื้อเสื้อผ้ามาสวมให้มีความเหมาะสมกับงาน รวมถึงโต้โผก็มิได้มีการสร้างค่านิยมอันใดเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาต่ออาชีพเหมือนในสมัยปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่โต้โผเริ่มมีความใส่ใจในเรื่องการแต่งกายและถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอีกเรื่องหนึ่งของอาชีพนักดนตรีไทย ทั้งนี้ถือเป็นการสร้างค่านิยมการแต่งกายให้ดูมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น กล่าวคือในปัจจุบันนี้ถ้ามีงานสองเวลา ในวันแรกที่เข้างาน โต้โผกำหนดให้นักดนตรีผูกเน็กไทสีดำ เสื้อแขนยาว กางเกงสีดำ รองเท้าหนังสีดำ หรือซาฟารีสีขาวหรือดำเป็นต้น ส่วนวันที่สองซึ่งถือว่าเป็นวันที่มีความสำคัญต่อเจ้าภาพหรือผู้ว่าจ้าง โต้โผกำหนดให้นักดนตรีแต่งกายแบบชุดราชปะแตน เป็นเครื่องแต่งกายแบบสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่อาจจะ

เปลี่ยนจากเดิมผ้านุ่งเป็นสีม่วงถุงเท้าสีขาว เป็นผ้านุ่งสีดำสวมถุงเท้าสีดำเพื่อให้มีความเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติอยู่

ภาพที่ 3 การแต่งกายนักดนตรีไทยวงปี่พาทย์มอญ
ที่มา : ธนู วิสุทธิวงศ์ (2563)

2.4 การใช้วัสดุทดแทนหน้าตะโพนมอญและเปิงมางคอก ตะโพนมอญและเปิงมางคอกถือเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่อยู่ในวงปี่พาทย์มอญ จัดอยู่ในประเภทเครื่องประกอบจังหวะ มีหน้าที่บรรเลงเพื่อกำกับจังหวะหน้าทับให้เกิดความสอดคล้องไปกับทำนองเพลงมอญ ตัวกลองทำจากไม้เนื้อแข็งประเภทต่าง ๆ เช่น ไม้สะเดา ไม้ก้ามปู ไม้ชิงชัน เป็นต้น ส่วนหน้ากลองทำจากหนังวัว หนังควาย ซึ่งนิยมใช้หนังสัตว์ทั้งสองประเภทนี้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและใช้ข้าวสุกผสมกับขี้เถ้าบดให้ละเอียด นำมาติดที่หน้ากลองเพื่อใช้ตั้งเสียงตามที่ผู้บรรเลงต้องการ แต่ในปัจจุบันมีวงปี่พาทย์มอญ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีหลาย ๆ คณะนิยมใช้วัสดุทดแทนหน้ากลองที่ทำจากหนังสัตว์เดิมเปลี่ยนมาเป็นหนังแก้ว หน้ากลองชุดที่ใช้บรรเลงประกอบจังหวะในวงออร์เคสตรา วงโยธวาทิต และแตรวง รวมถึงเครื่องถ่วงเสียงหน้ากลองจากเดิมที่เคยใช้ข้าวสุกผสมกับขี้เถ้าบดละเอียดเปลี่ยนมาเป็นกาววิทยาศาสตร์หรือกาวดินน้ำมันเพื่อง่ายต่อการเก็บรักษา มีอายุการใช้งานที่ยาวนานกว่าขี้เถ้าผสมกับข้าวสุกรวมถึงราคาไม่แพง เช่นเดียวกับที่ สมพิศ คล้ายฉ่ำ (2563, 15 ตุลาคม)

กล่าวว่า “ที่วงเปลี่ยนหน้ากลองจากหนังสัตว์มาใช้เป็นหนังแก้วนานแล้ว ราคาไม่แพง เสียงดังกว่าหนังสัตว์ที่เคยใช้ ดูแลรักษาง่ายกว่า ถ้าเกิดการเสียหายหรือชำรุดสามารถซื้อมาเปลี่ยนได้เอง โดยที่ไม่ต้องไปรอบ้านที่เขารับจ้างขึ้นหน้ากลองเปลี่ยนให้ใหม่ ซึ่งใช้เวลานานกว่าจะได้ใช้งานจริง” เนื่องด้วยปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้โต้โผและนักดนตรีไทยมีความจำเป็นที่ต้องประหยัดค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยพยุงวงปี่พาทย์และลูกน้องประจำวงปี่พาทย์ให้คงอยู่ อำนาจ อ้วนเจริญ (2563, 12 ตุลาคม) กล่าวว่า “การที่สมัยนี้มีการเปลี่ยนหน้ากลองจากหนังสัตว์มาใช้หนังแก้วหรือหน้ากลองชุด เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่หลาย ๆ คณะเริ่มมีการเปลี่ยนมาใช้ตามกันเพราะหนังแก้วมีราคาที่ถูกกว่าหนังสัตว์จากเดิมที่เคยใช้ และสามารถเปลี่ยนได้เองโดยที่ไม่ต้องไปรอเปลี่ยนจากบ้านทำกลองแบบเดิม ที่สำคัญเวลาตีไม่ต้องออกแรงมาก ดูแลรักษาง่าย แต่เสียงที่ตีออกมานั้นอาจจะสู้หนังสัตว์แบบเดิมที่เคยใช้ไม่ได้”

ภาพที่ 4 เปิงมางคอก
ที่มา : เกียรติศักดิ์ คงมาลัย (2563)

2.5 การแสดงความสามารถตีเปิงมางคอก ตะโพนมอญและเปิงมางคอกเป็นเครื่องดนตรีของชนชาติมอญ ครูดนตรีไทยแต่โบราณได้คิดปรับปรุงมาใช้บรรเลงกำกับจังหวะหน้าทับในวงปี่พาทย์มอญ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องควบคู่ไปกับเพลงมอญ ทำให้เสียงที่บรรเลงออกมานั้นมีความคล้ายคลึงกับดนตรีของชาวมอญมากขึ้น เมื่อวงปี่พาทย์มอญได้เข้ามามีบทบาทในการรับใช้สังคมในเรื่องของพิธีกรรม การบรรเลงเพื่อประโคมศพนั้นจึงมีสิ่งหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของงานศพคือวงปี่พาทย์มอญ และเมื่อวงปี่พาทย์มอญเริ่มบรรเลงขึ้นเมื่อใด ด้วยเสียงทุ้มต่ำของตะโพนมอญและเปิงมางคอกที่ตีสอดประสานคล้าย

ตะโพนไทยกับกลองทัดนั้น ทำให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้บริเวณวัดทราบทันทีว่ามีงานศพเกิดขึ้น รวมถึงการบรรเลงเพลงมอญในรูปแบบของการประโคมนั้น เมื่อฟังแล้วทำให้รู้สึกว่าหดหู่ แต่อีกด้านหนึ่งตะโพนมอญและเปิงมางคอกนั้นมิได้เป็นแค่เครื่องกำกับจังหวะหน้าทับเพลงมอญที่ใช้ประโคมในงานศพเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ตะโพนมอญและเปิงมางคอกยังมีส่วนช่วยคลายความโศกเศร้าให้แก่คนในงานนั้นด้วย กล่าวคือ

การแสดงความสามารถตีเปิงมางคอกเป็นการแสดงทักษะรวมถึงลีลาความสามารถเฉพาะตัวของคนเครื่องหนังทั้งสองคนในการตีสอดรับหน้าทับและลูกเล่นพิเศษต่าง ๆ ที่คิดประดิษฐ์ขึ้นในขณะนั้นรวมถึงการเล่นมุกตลกบางช่วงบางตอนเพื่อให้เกิดความขำขัน การแสดงที่ว่านี้วงปี่พาทย์มอญอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี นิยมแสดงต่อจากการแสดงรำในตอนกลางคืน เพราะเห็นว่ายังอยู่ในช่วงที่เจ้าภาพหรือคนที่มาร่วมฟังพระสวดอภิธรรมยังไม่เดินทางกลับ การแสดงความสามารถตีเปิงมางคอกนั้นเดิมทีไม่เป็นที่นิยมเหมือนในปัจจุบันแต่ถูกบรรจุอยู่ในส่วนหนึ่งของเพลงชุดย่ำค่ำและเพลงชุดย่ำเที่ยง ซึ่งอยู่ในช่วงของหัวเพลงคือการรัวสามลาก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการบรรเลงเพลงชุดย่ำค่ำและย่ำเที่ยง อนึ่ง การแสดงความสามารถตีเปิงมางคอกนี้แต่โบราณจะแสดงอยู่ในวงปี่พาทย์มอญเท่านั้น เมื่อเจ้าภาพหรือผู้มาร่วมงานเกิดความสนุกสนานไปกับการแสดงชุดนี้ทางผู้บรรเลงจึงย้ายการแสดงที่อยู่ในวงปี่พาทย์ออกไปแสดงหน้าเครื่องตั้งศพและเป็นที่นิยมกันมาจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นการแสดงส่วนหนึ่งของปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งเป็นที่นิยมเรียกติดปากกันในหมู่นักดนตรีไทยในจังหวัดสุพรรณบุรีดังที่ สมใจ วรรณทอง (2563, 12 ตุลาคม) กล่าวว่า “การเล่นเปิง” เมื่อก่อนนั้นยังไม่เป็นที่นิยมเพราะเจ้าภาพเขาไม่รู้ว่าเราทำอะไรกัน แต่พอไปบางงานที่เจ้าภาพมีความรู้เรื่องดนตรีไทยอยู่บ้างก็จะขอให้แสดงโชว์ในงานนั้น ถ้าคนเครื่องหนังมีลีลาหรือมุกตลกเยอะ ๆ หน่อยก็จะได้รางวัลเยอะ แต่ถ้าคนเครื่องหนังไม่ค่อยมีมุกตลกก็จะได้รางวัลน้อยแล้วแต่ลีลาของบุคคล”

ภาพที่ 5 การแสดงความสามารถตีเปิงมางคอก
ที่มา : ผู้เขียน (2563)

สรุป

การบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานศพถือเป็นบทบาทอย่างหนึ่งของวงปี่พาทย์มอญ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศภายในงานไม่ให้เกิดความเงียบเหงา ผ่อนคลายความโศกเศร้าของเจ้าภาพ ตามหลักทั่วไปที่วงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรียึดถืออีกสิ่งหนึ่งคือหลังจากเสร็จสิ้นการสวดพระอภิธรรมในช่วงกลางคืนแล้ว วงปี่พาทย์มอญจะบรรเลงเพื่อประโคมไปจนถึงเวลาสี่ทุ่มและในช่วงเช้ามืดของวันใหม่จะเริ่มบรรเลงในช่วงตีห้า ส่วนบทบาทอีกด้านหนึ่งนั้นถือเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอันเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นักดนตรีไทยชาวสุพรรณบุรีได้สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มมีการพัฒนาวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีมาตั้งแต่หลังปีพุทธศักราช 2500 เป็นต้นมา โดยเกิดจากหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การเพิ่มอาชีพจากเดิมที่ทำอยู่ อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจรวมถึงการผันตนเองจากการเป็นลูกน้องในวงมาเป็นเจ้าของคณะ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ที่ได้กล่าวมาทำให้เกิดมูลเหตุของการพัฒนารูปแบบและเกิดวงปี่พาทย์มอญขึ้นอีกจำนวนมากหลายคณะ จึงทำให้เกิดการแข่งขันในเชิงธุรกิจในด้านวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรูปแบบการแข่งขันที่ว่านี้เจ้าของคณะแต่ละคณะต่างมีแผนกลยุทธ์การปรับใช้เพื่อให้สอดรับกับความต้องการทางสังคมในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่บรรเลงแต่เพลงมอญหรือที่เรียกว่าเพลงประโคมและเพลงที่ใช้ในพิธีการต่าง ๆ ในงานศพ ปัจจุบันพบว่ามีการบรรเลงเพลงลูกทุ่งเข้ามาแทนที่เพลงประโคมรวมถึงการแต่งเนื้อร้องขึ้นมาใหม่โดยใช้ทำนองเดิมบ้าง เพื่อเป็น

การสื่อสารทางด้านสุนทรียะในเรื่องของบทเพลงที่ใช้บรรเลงเพื่อให้ผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของงานเกิดความเข้าใจและฟังง่ายขึ้นจากเดิมที่ใช้บรรเลงอยู่ และการพัฒนาอีกหนึ่งรูปแบบคือด้านรูปลักษณ์ต่าง ๆ ของวงปี่พาทย์มอญซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งจุดที่สามารถดึงดูดความสนใจต่อผู้ว่าจ้างให้มีต่อคณะปี่พาทย์แต่ละคณะ โดยมีการใช้เทคโนโลยีรวมทั้งด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาดังนี้ คือ

1) การใช้หลอดไฟฟ้า (LED) มาประดับตามรูปเครื่องดนตรีไทยเพื่อเพิ่มแสงสว่างให้เกิดความสวยงามภายในวงปี่พาทย์มอญ รวมถึงการใช้ขาตั้งเพื่อยกระดับความสวยงามโดยมีผ้าม่านสีต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนประกอบในการประดับตกแต่งเพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่เครื่องดนตรีและสร้างความอลังการในมิติใหม่สำหรับวงปี่พาทย์มอญ

2) การแต่งกายของนักดนตรีไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของงานนั้น ๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องของบุคลิกภาพของนักดนตรีไทยรุ่นใหม่ รวมถึงสร้างภาพลักษณ์ให้วงปี่พาทย์มอญ

3) การแสดงความสามารถตีเปิงมางคอกส่วนมากจะเป็นการแสดงต่อจากการรำในช่วงกลางคืนหรือผู้ว่าจ้างและผู้ร่วมงานขอให้แสดง ซึ่งแล้วแต่ทักษะของคนเครื่องหนังแต่ละคนว่าจะมีลีลาท่าทางดึงดูดความสนใจให้กับผู้ชมมากน้อยเพียงใด

4) การใช้วัสดุทดแทนหน้าตะโพนมอญและเปิงมางคอก เป็นการนำหนังแก้วหน้ากลองชุดที่ใช้บรรเลงประกอบจังหวะในวงออร์เคสตร้า วงโยธวาทิต และแตรวง รวมถึงเครื่องถ่วงเสียงหน้ากลองจากเดิมที่เคยใช้ข้าวสุกผสมกับขี้เถ้าบดละเอียดเปลี่ยนมาเป็นกาววิทยาศาสตร์หรือกาวดินน้ำมันเพื่อง่ายต่อการเก็บรักษา มีอายุการใช้งานที่ยาวนานกว่าขี้เถ้าผสมกับข้าวสุก รวมถึงราคาไม่แพง โดยถือว่าเป็นการผ่อนแรงของคนเครื่องหนังอีกอย่างหนึ่ง เวลาตีไม่ต้องใช้กำลังมากเหมือนหน้ากลองที่ขึ้นด้วยหนังสัตว์ ซึ่งหน้ากลองที่ขึ้นจากหนังสัตว์นั้นจะดังดีหรือไม่ดี อาจขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ หรือถ้าหน้ากลองเกิดความชำรุดเสียหายสามารถปรับเปลี่ยนได้เองโดยไม่ต้องรอเปลี่ยนจากบ้านที่รับขึ้นหน้ากลองทั่วไป อย่างไรก็ตามพัฒนาการของวงปี่พาทย์มอญอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี นับว่ามีสารัตถะที่สำคัญและมีปัจจัยหลายอย่างดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้เกิดการพัฒนาทั้งบทบาทหน้าที่รูปแบบ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์สืบสานให้คงอยู่สืบต่อไป

รายการอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ คงมาลัย. (2563). **เปิงมางคอก.** ภาพถ่าย.

ธนู วิสุทธิวงศ์. (2515). **วงปี่พาทย์มอญและรางหงสา.** ภาพถ่าย.

_____. (2562). **วงปี่พาทย์มอญคณะประคองศิลป์**. ภาพถ่าย.

_____. (2563). **การแต่งกายนักดนตรีไทยวงปี่พาทย์มอญ**. ภาพถ่าย.

พวงผกา คุโรวาท. (2539). **ศิลปและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

รังสรรค์ บัวทอง. (2547). **วัฒนธรรมการสืบทอดวงปี่พาทย์มอญในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วีระ พันธุ์เสือ. (2558). **ปี่พาทย์มอญ.** กรุงเทพฯ : ศรีเสน่ห์การพิมพ์.

สมเกียรติ หอมยก. (2546). **วงดนตรีเจริญ** : **ปี่พาทย์มอญของจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

ธนู วิสุทธิวงศ์. เจ้าของกิจการปี่พาทย์. สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2563.

มนตรี คงดนตรี. เจ้าของกิจการปี่พาทย์มอญ. สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2563.

มานพ รัศมี. เจ้าของกิจการปี่พาทย์มอญ. สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2563.

สมควร คล้ายสุบรรณ. นักดนตรีไทยอิสระ. สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2563.

สมใจ วรรณทอง. นักดนตรีไทยอิสระ. สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2563.

สมพิศ คล้ายฉ่ำ. หัวหน้าคณะวงปี่พาทย์มอญกำนันแสวงเมืองสุพรรณ. สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2563.

อำนาจ อ้วนเจริญ. นักดนตรีไทยอิสระ. สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2563.